

20 glavnih argumenata zašto stećci ne mogu biti srednjovjekovni

Piše: Vinko Klarić, slobodni istraživač

20 glavnih argumenata zašto stećci ne mogu biti srednjovjekovni iako su u srednjem vijeku korišteni, djelomično ispisivani i ukrašavani.

- 1. Službena arheologija u Hrvatskoj i Dalmaciji u XIX. stoljeću, kao i većina domaćih i stranih naučnika koji su istraživali nekropole tijekom XIX. i početkom XX. stoljeća smatraju stećke prapovijesnim spomenicima; kao poljski prirodoslovac i geolog Aleksander A. Sapięha (1773.-1812.), dalmatinski povjesničar Ivan Katalinić (1779.-1847.), austrijski geolog Ami Boué (1794.-1881.), dalmatinski arheolog Šime Ljubić (1822.-1896.), dalmatinski povjesničar Antun Josip Fosco (1826.-1894), austrijski geolog Heinrich Daublebsky Von Sterneck (1838.-1894.) dalmatinski arheolozi don Petar Kaer (1848 – 1919), i fra Lujo Marun (1857.-1939.) te danski arheolog Eynar Dęggve (1887.-1961.).**
- 2. Evidentno je da veliki broj reljefnih motiva na stećcima vode svoje porijeklo iz antike i prapovijesnih vremena. Na stećcima nailazimo i na simbolizme koji se tiču astroteologije , trojanskog i egipatsko-perzijskog naslijeđa.**
- 3. Nisu poznata narodna predanja koji govore o izradi stećaka u srednjem vijeku. Brojna su, međutim, ona koji ih smještaju daleko u prapovijest.**
- 4. Ne postoji ni jedan zapis o izradi stećaka kod starih Dubrovčana, a poznato je da su dubrovački agenti bilježili sve što je bilo i od najmanjeg interesa. Takvi zapisi nisu poznati ni u drugim arhivima Dalmacije i Italije.**

5. U gomilama pod stećcima bilježimo kontinuitet ukapanja najmanje od XX. stoljeća pr.n.e. pa sve do XX. Stoljeća n. e.
6. Srednjovjekovni grobovi na nekropolama stećaka nalaze se pored stećaka ili pod kamenim preklopticama odnosno stećcima manjih dimenzija što dokazuje kontinuitet pokapanja od prapovijesti, ali ne i njihovo srednjovjekovno porijeklo.
7. U srednjem vijeku ne postoje tehnologija, razlog ni kontekst za proizvodnju megalitskih stećaka težine od 3 do 32 tone.

Najveći stećak težak 32 tone, Pavlovac kod Sarajeva, foto: Kemal Čolak

8. Ne postoji valjan razlog da se bi se izrađivali megalitski spomenici u srednjem vijeku bez simbola i natpisa kakvih je većina. Najveći stećak u Pavlovcu nema nikakvog ukrasa, a nemaju ni najveći stećci od 16 i 17 tona na nekropoli Cetina

kraj Vrlike. Jedan od njih doduše ima uklesanu godinu 1925. Znači li to da bi ga trebalo datirati u XX. stoljeće?

Stećak od 16 tona nekropola vrelo Cetine, bez ikakvog natpisa i simbolike

9. Od oko sto tisuća stećaka, a nekad ih je bilo još više, samo njih oko 6000 je ukrašeno, a manji dio sadrži raznorazne vrste križeva koji su pretkršćanski i poznati u antici. Ako pak ustrajemo da su to kršćanski simboli, radi se o 0,4 posto od ukupnog broja.

10. Tek nešto više od 300 stećaka ima srednjovjekovne natpise koji su u velikoj većini obični grafiti, a sami stećci su u tu svrhu prisvojeni. Grafiti su usječeni, dok su ukrasi velikom većinom isječeni iz stećaka. Tamo gdje su ukrasi usječeni, vidi se da su mnogo primitivniji, kasniji i većinom kršćanske simbolike, te slabije odolijevaju zubu vremena.

Grafiti na stećcima, koji su ubačeni između simbolike s kojom veze nemaju, nekropola Boljuni, Stolac. Fotelizvor: hr.wikipedia.org

11. Vidljiva prastarost, odnosno prevelik zub vremena vidljiv na mnogim stećcima dokazuje da nisu rađeni u srednjem vijeku. Čak i kad uspoređujemo stećke s rimskim nadgrobnim spomenicima - stelama, uviđamo da su mnogo drevniji.

Zub vremena na stećcima, vidljiva prastarost i drevnost, nekropola Ravanjska vrata, Kupres i Pezići kod Imotskog

12. U srednjem vijeku kada su na prostorima Dalmacije, Bosne i Srbije vođeni bratoubilački ratovi, a najviše križarski progoni arijanskih krstjana, nisu postojali društveno-ekonomski uvjeti za podizanje megalitskih nekropola.

13. Na stećcima nemamo prikaze srednjovjekovnih ratnika, nego imamo prikaze antičkih ratnika; u antičkim odorama (npr. Radmilja kod Stoca), sa ilirskim kacigama sa perjanicom (npr. Gvozno Polje, Rogatica, Očevlje...), kao i antičke trojanske kacige sa perčinom koje su potpuno iste sa prikazima na antičkim vazama iz 9.-6. st. pr.n.e.

Ratnik-konjokrota s antičkom odnosno predantičkom kacigom iz Nekropole Gvozno polje u podnožju planine Treskavice

Antički ratnici s kacigom sa perčinom istog prikaza na stećcima i na atičkoj vazi iz 8.st.pr.n.e.

14. Prikaza srednjovjekovnih štitova i mačeva ima premalo i oni se većinom nalaze na manjim i mlađim kamenim preklopticama, velika većina prikaza štitova i mačeva su potpuno antički, posebice pravokutni štitovi koje nalazimo u sličnim prikazima i takvog oblika da nemaju nikakve veze sa srednjim vijekom, više imaju sličnosti sa pravokutnim štitovima rimskih legionara koji su se počeli koristiti nakon batonovih ratova, ili čak sa trojanskim koji su prikazani na antičkoj vazi iz VIII st. pr.n.e. Također i mačevi koji svojim oblikom možda nalikuju na srednjovjekovni mač sa nakrsnicom, u većini prikaza ih je teško usporediti sa srednjim vijekom, a u su antici postojali takvi mačevi sa nakrsnicom, i možemo ih vidjeti na antičkim vazama, a na nekim stećcima doslovno možemo vidjeti rimske mačeve kao legionarski Gladius (vidi nekropola Nevesinje) i legionarsku Spathu (vidi nekropola Rača, Priboj).

Mačevi sa antičkih vaza, slične prikaze mačeva nalazimo na stećcima

15. Pošto stećke nalazimo u brdsko-planinskim zabitima i na visinskim bezljudnim pustarama do 1800m n/v bez vidljivih tragova ljudske habitacije, to je indicija da su oni plod jedne drevne civilizacije koju tek treba izučiti.

16. Imamo i ogromne stećke pod podovima crkava koje su građene malim neotesanim kamenjem i sedrom (npr. Cetina kod Vrlike). Tu se jasno vidi da su stećci stariji od ranog srednjeg vijeka, odnosno da je crkva sagrađena na već postojećoj nekropoli.

17. Prikazi antičkih stupova hrama na brojnim megalitskim stećcima dodatno potvrđuju antičko porijeklo stećaka.

Prikazi stupova antičkog hrama na raznim stećcima. Priredio; Sanin Mulaomerović

18. Slojevi humusa na stećcima koji su danas pod zemljom otprilike su 30-80 cm debljine, dok su na rimskim spomenicima 15-30 cm, što prije ukazuje na brončano doba, a ne na srednji vijek.

Stećak duboko pod zemljom, nekropola u Kopošićima kod Ilijaša. Fotelizvor; radioilijas.ba

19. Da je pokapanje pod stećcima i pod gomilom običaj iz brončanog doba, kazuju nam stihovi iz Ilijade i Odiseje u kojima se spominju ukopi paljevinskih ostataka tijela pod gomilu na koju je stavljen stećak (o čemu će više riječi biti uskoro u idućem radu), upravo su grobne gomile kojih ima najviše kod nas i koje su najstarije skupa sa stećcima koji kao takvi postoje samo kod nas, ključni dokaz da se ovdje nalazila Troja, jer po Ilijadi i Odiseji Troja može biti samo na prostoru gdje se nalaze gomile iz bronačnog doba i na kojima se nalazu stećci, a Troja se ne nalazi tamo gdje nema stećaka.
20. Stećci su po svemu obrazloženom običaj eneolitskog i brončanog doba, najbližiji su druidskim spomenicima kao što je to zaključio britanski arheolog sir Arthur J. Evans (1851.-1941.) istražujući stećke po BiH (u tom uvjerenju je bio sve dok nije razuvjeren od nekih novih političkih struja u arheologiji kako domaćih tako i austrijskih koji su počeli tvrditi bez dokaza da su stećci srednjovjekovni spomenici Bogumila, nažalost te zablude i laži su zavladale i postale općeprihvaćene). Postavljanje megalitskih stećaka uopće nije običaj srednjeg

vijeka niti arijanskih kršćana (tzv. Bogumila), ali taj drevni običaj iz brončanog doba se u nas nastavio pokapanjem pod kamene preklopnice, kao i pokapanjem pod gomile sve do sredine XX. stoljeća.

Nekropola stećaka na prapovijesnoj ilirskoj gomili, Crljivica, Imotska krajina

• • •

<https://www.facebook.com/illyrians.are.south.slavs.Iliri.su.juzni.slaveni/>